

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

ความสำคัญของโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ:

กรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่น

The Importance of Elderly Monthly Allowance Program on Elderly Quality of Life:

A Case Study of Khon Kaen

นราธิป งามแสง (Narathip Ngamsang)¹ ชิตตะวัน ชนะกุล (Chittawan Chanagul)²

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในจังหวัดขอนแก่น หลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ รวมถึงศึกษาวัตถุประสงค์การใช้จ่ายเงินดังกล่าว ในการศึกษาเก็บข้อมูลจากประชากรที่อายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 ตัวอย่าง แบ่งเป็นตัวแทนพื้นที่ชนบทจำนวน 196 ตัวอย่าง ตัวแทนพื้นที่เขตเมืองจำนวน 204 ตัวอย่าง ใช้วิธีการศึกษาสถิติเชิงพรรณนา และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มตัวอย่างในสองพื้นที่ ผลการศึกษาพบว่า ตัวแทนผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทส่วนใหญ่ อายุ 70-79 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกร รายได้ ค่าใช้จ่าย และเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนค่อนข้างต่ำ ได้รับเงินเบี้ยยังชีพจากการจัดสถานที่แจกตามหมู่บ้านโดยเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะที่ตัวแทนผู้สูงอายุพื้นที่เขตเมืองส่วนใหญ่ อายุ 60-69 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว รายได้ ค่าใช้จ่าย และเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนมากกว่าผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท และได้รับเงินเบี้ยยังชีพจากการโอนผ่านบัญชีธนาคาร สำหรับวัตถุประสงค์การใช้เงินเบี้ยยังชีพ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุทั้งสองพื้นที่นำไปใช้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนตัวในชีวิตประจำวัน รองลงมาไปใช้ในการออม ลงทุน หรือฝากธนาคารสำหรับในพื้นที่เขตเมือง ในขณะที่พื้นที่ชนบทรองลงมาไปใช้เพื่อชำระหนี้ ทั้งนี้หลังจากที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพพบว่า ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทมีคุณภาพชีวิตทุกด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านร่างกาย และด้านจิตใจยกเว้นคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อม มากกว่าผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมือง และเมื่อพิจารณาจากผลทางสถิติ พบว่าหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพค่าเฉลี่ยของระดับคุณภาพชีวิตในทุกด้านของผู้สูงอายุในสองพื้นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

คำสำคัญ เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ผู้สูงอายุจังหวัดขอนแก่น

¹ นักศึกษาหลักสูตรเศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ viewngamsang@gmail.com² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ fecocwc@ku.ac.th

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

Abstract

This research seeks to find out the objectives of expenditure that people received from the elderly monthly allowance program. In addition, the study tries to compare the elderly quality of life after joining the elderly monthly allowance program. The population in this study was elderly in Khon Kaen province aged over 60 years for 400 samples and divided into 196 elders in rural areas and 204 elders in urban areas. The researcher analyzes the information by the descriptive statistics and compares the average of two sample groups. The finding shows that most of the elderly in the rural areas have the attributes as follows; aged 70-79 years, with primary school education, work in agricultural sector, the average income, expenses, and savings per month are quite low, received the monthly allowance from the place where is managed in each sub-district of the officer from the Local Administration Organization. Most of the elderly in the urban areas have the attributes as follows; aged between 60-69 years, have education in primary school level and are self-employed. The average income, expenses, and savings per month are higher than those of the rural area and received the monthly allowance via banking transfer. Regarding the purposes of money received from the elderly monthly allowance program, most elderly in both areas uses it for daily consumptions, followed by saving, investing, and depositing with a bank for elderly in urban areas, and paying the debt for the elderly in rural areas. For the elderly quality of life after joining the elderly monthly allowance program, it found that the quality of life in economic, social, physical, and mental aspect of elderly in the rural areas are better than those in the urban areas, while environmental aspect of the urban areas is better than the rural areas. Considering the T-Test statistic after joining the elderly monthly allowance program, it shows that the average level of all quality of life in both areas has a significant difference.

Keywords: Elderly monthly allowance, Elderly quality, Elderly in Khon Kaen

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

บทนำ

องค์การสหประชาชาติ (The United Nations: UN) ได้นิยามว่า ‘ผู้สูงอายุ’ คือ ผู้ที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป นอกจากนี้ยังระบุอีกว่าประเทศใดมีจำนวนประชากรที่มีอายุ 60 หรือ 65 ปีขึ้นไป เกินร้อยละ 10 ของประชากรทั้งหมด หรือร้อยละ 7 ของประชากรทั้งหมดตามลำดับ ให้ถือว่าประเทศนั้นได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ในกรณีที่จำนวนประชากรที่มีอายุ 60 หรือ 65 ปีขึ้นไป เกินร้อยละ 20 ของประชากรทั้งหมด หรือเกินร้อยละ 14 ของประชากรทั้งหมดตามลำดับ ก็จะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ จากนิยามข้างต้นปัจจุบันประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 พิจารณาจากสัดส่วนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นสูงกว่าร้อยละ 10 จากจำนวนประชากรทั้งหมด

ในปี พ.ศ. 2496 รัฐบาลไทยได้มีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้สูงอายุที่ไร้ญาติและไม่มีที่พึ่งได้มีผู้ดูแล นอกจากนี้รัฐบาลได้มีการจัดหาสวัสดิการและบริการร่วมด้วยโดยกำหนดนโยบายและแผนในทุกระดับที่เกี่ยวกับเรื่องการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุมากขึ้นตามลำดับ เพื่อให้เพียงพอและสอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมในส่วนของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ซึ่งได้รับประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนและเพื่อช่วยเหลือประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งตนเองได้ ในส่วนของรัฐบาลได้จัดให้มีสวัสดิการต่างๆ ตามนโยบายในลักษณะขยายความครอบคลุมสวัสดิการขั้นพื้นฐานออกไปซึ่งล้วนเป็นภาระผูกพันในระยะยาว และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นตามโครงสร้างประชากรที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ

การจัดสวัสดิการ “เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ” สำหรับผู้สูงอายุได้เริ่มเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ.2535 ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ เมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ.2535 ให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการช่วยเหลือผู้สูงอายุยากจนหรือถูกทอดทิ้งเป็นเงินเบี้ยยังชีพ ภายหลังได้มีการถ่ายโอนภารกิจด้านการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา ตามลำดับ ตามแผนขั้นตอนการกระจายอำนาจให้ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้เริ่มต้นอย่างเป็นทางการเมื่อรัฐบาลได้จัดตั้งกองทุนสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน พ.ศ.2536 เพื่อให้เงินช่วยเหลือผู้สูงอายุเป็นเงินเบี้ยยังชีพ 200 บาทต่อเดือน และได้มีการปรับแก้ไขหลายครั้ง ล่าสุดคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นแบบขั้นบันไดสำหรับผู้สูงอายุ โดยผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-69 ปี ได้รับเบี้ยยังชีพ 600 บาทต่อเดือน อายุ 70-79 ปี ได้รับเบี้ยยังชีพ 700 บาทต่อเดือน อายุ 80-89 ปี ได้รับเบี้ยยังชีพ 800 บาทต่อเดือน อายุ 90 ปีขึ้นไป ได้รับเบี้ยยังชีพ 1,000 บาทต่อเดือน โดยเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2555 เป็นต้นไป ปัจจุบันใช้ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การจ่ายเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2552 เป็นแนวทางในการปฏิบัติสำหรับการจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

ในปี พ.ศ.2553 จำนวนเงินงบประมาณสำหรับโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรวมทั้งกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาอยู่ที่ประมาณ 21,219.3984 ล้านบาท และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งในปี พ.ศ. 2559 จำนวนเงินงบประมาณโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุอยู่ที่ 63,098.5464 ล้านบาท (สำนักงบประมาณ, 2559) จะเห็นได้ว่าในระยะเวลา 7 ปีที่ผ่านมา จำนวนเงินงบประมาณโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้นเกือบ 3 เท่า

จังหวัดขอนแก่นเป็นจังหวัดที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ.2557 เป็นจังหวัดที่มีผลิตภัณฑ์มวลรวมรายจังหวัด (Gross Province Product : GPP) มูลค่า 187,348 ล้านบาท จัดเป็นอันดับ 2 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รองจากจังหวัดนครราชสีมา (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) ถูกยกให้เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และของกลุ่มประเทศลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านการศึกษา การแพทย์และสาธารณสุข การค้า

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

เศรษฐกิจ การลงทุน และการขนส่ง (สำนักงานจังหวัดขอนแก่น, 2556) นอกจากนี้ยังเป็นจังหวัดที่มีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับ 4 รองจากจังหวัดกรุงเทพมหานคร นครราชสีมา และอุบลราชธานี โดยมีประชากรในปี พ.ศ.2557 รวมทั้งสิ้น 1,777,215 คน อีกทั้งจังหวัดขอนแก่นยังมีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากเป็นอันดับ 2 ของภูมิภาค รองจากจังหวัดนครราชสีมา โดยมีประชากรผู้สูงอายุทั้งสิ้น 255,941 คน และในขณะเดียวกันก็มีจำนวนประชากรผู้สูงอายุมากเป็นอันดับที่ 4 ของประเทศ รองจากจังหวัดกรุงเทพมหานคร นครราชสีมา และเชียงใหม่ ซึ่งจำนวนประชากรผู้สูงอายุดังกล่าวคิดเป็นร้อยละ 14.40 ต่อประชากรทั้งหมด เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราประชากรผู้สูงอายุของประเทศไทยในปี พ.ศ.2557 อยู่ที่ร้อยละ 14.25 ต่อประชากรทั้งหมด (ระบบสถิติทางการทะเบียนกรมการปกครอง, 2559) จะเห็นได้ว่าจังหวัดขอนแก่นมีจำนวนผู้สูงอายุที่มากกว่าร้อยละของผู้สูงอายุภายในประเทศ

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความประสงค์ที่จะศึกษาวิจัยในเรื่องความสำคัญของโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น โดยงานวิจัยที่ผ่านมาเรื่องโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้มีการศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับความมีประสิทธิภาพ และการประเมินผลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (ณัฐยานัน ระโส (2554) อธิพันธ์ อินตะปาน (2551) ศิริพร เขียวไสว (2550) และอธิพันธ์ วรรณสุริยะ (2544)) นอกจากนี้ยังมีการศึกษาในพื้นที่เขตเมืองในเรื่องเกี่ยวกับการประเมินนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่เป็นการศึกษาในเขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร (ชุดิมา เจริญศรี (2555)) แต่ยังไม่ปรากฏการศึกษาผลของโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น

ในการศึกษาผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งในพื้นที่เขตเมืองและพื้นที่เขตชนบท เพื่อให้งานวิจัยเรื่องความสำคัญของโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีต่อคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุกรณีศึกษาจังหวัดขอนแก่นมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และทำการศึกษเปรียบเทียบทั้งสองพื้นที่ดังกล่าวเพิ่มเติมด้วย เนื่องจากโดยปกติในพื้นที่ชนบทจะมีลักษณะจำเพาะที่แตกต่างจากพื้นที่เขตเมือง จึงเป็นที่ต้องการทราบว่าประชากรผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทนั้นสามารถเข้าถึงนโยบายภาครัฐในโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุได้ทั้งหมดหรือไม่ และจากนโยบายดังกล่าวมีผลต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุเพียงใด โดยพื้นที่เขตเมืองจะศึกษาในพื้นที่เทศบาลนครขอนแก่น เนื่องจากเป็นเทศบาลนครแห่งเดียวในจังหวัดขอนแก่นและเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับเมืองขนาดใหญ่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองขอนแก่นที่เป็นศูนย์กลางความเจริญของจังหวัด และพื้นที่เขตชนบทจะศึกษาในพื้นที่อำเภพลำภูสัก เนื่องจากมีรายได้บุคคลเฉลี่ยต่อปีอยู่ในอันดับสุดท้ายของจังหวัดขอนแก่น โดยอยู่ที่ 55,931 บาทต่อปี (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดขอนแก่น, 2558) และตั้งอยู่ห่างจากอำเภอเมืองในจังหวัดขอนแก่น อีกทั้งประชากรในพื้นที่มีอาชีพเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ ท้ายที่สุดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำหรับในส่วนของภาคเอกชน สามารถนำผลที่ได้ไปใช้ในการจัดทำโครงการจิตอาสาต่างๆ เพื่อช่วยเหลือให้คุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุดีขึ้น และสำหรับในส่วนของภาครัฐ เช่น กระทรวงมหาดไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำผลที่ได้ไปใช้ในการแก้ปัญหา และเสนอแนวทางที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาวัตถุประสงค์การใช้จ่ายเงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับในโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของประชากรผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนเพื่อขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เขตเมือง
2. ศึกษาคุณภาพชีวิตของประชากรผู้สูงอายุที่ลงทะเบียนขอรับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เขตเมือง

ระเบียบการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือประชากรที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป (ผู้สูงอายุ) ที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และไม่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยได้แบ่งกลุ่มตัวอย่างเป็น 2 พื้นที่ตัวแทนพื้นที่ชนบท ได้แก่ ตำบลหนองมะเขือ ตำบลเก่าจั่ว ตำบลโคกสง่า ตำบลโจดหนองแก ตำบลเมืองพล ตำบลเพ็กใหญ่ ตำบลหนองแสงนางบัว ตำบลลอมคอม ตำบลโสกนกเต้า ตำบลหนองแวงโสกพระ ตำบลโนนข่า และตำบลหัวทุ่ง ในอำเภอลำทะเมนชัย ซึ่งมีประชากรผู้สูงอายุจำนวน 16,493 คน (2558) และตัวแทนพื้นที่เขตเมือง ได้แก่ เขตเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งมีประชากรผู้สูงอายุจำนวน 17,180 คน (2558) และใช้วิธีการสุ่มเลือกตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุทั้งสองพื้นที่จำนวน 400 คน แบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างพื้นที่ชนบท จำนวน 196 คน และกลุ่มตัวอย่างพื้นที่เขตเมือง จำนวน 204 คน โดยเครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 3 ส่วนคือ (1) ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ (2) วัตถุประสงค์หลักของการใช้จ่ายเงินจากเงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับในโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ (3) คุณภาพชีวิตหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ตาราง ค่าสถิติ เช่น ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย สำหรับในแบบสอบถามส่วนที่ 1 และ 2 สำหรับแบบสอบถามส่วนที่ 3 มีเกณฑ์การวัดโดยใช้ตาราง มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบบตัวเลข 5 ระดับเป็นมาตรวัดเกณฑ์การให้คะแนนตามระดับความสำคัญ ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และการทดสอบค่าสถิติ T-Test เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคุณภาพชีวิตในแต่ละด้านซึ่งได้สรุปจากทฤษฎีคุณภาพชีวิตของ Wallace (1974) และเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ คือ การที่คนในสังคมมีความสามารถที่จะบริโภคสินค้าและบริการ ด้านสังคม คือ การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคมรวมถึงการได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคมด้วย ด้านสิ่งแวดล้อม คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิตรวมถึงสภาพแวดล้อมรอบๆตัวบุคคล ด้านร่างกาย คือ การรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน และด้านจิตใจ คือ การรับรู้ถึงสภาพจิตใจ อารมณ์ และความรู้สึก หลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพของกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุในสองพื้นที่ดังกล่าว

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลส่วนบุคคล

1.1 พื้นที่ชนบท

จากตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 196 คน เป็นเพศหญิงจำนวน 122 คน คิดเป็นร้อยละ 62.24 มีอายุระหว่าง 70-79 ปี จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 45.41 มีสถานภาพสมรสจำนวน 108 คน คิดเป็นร้อยละ 55.10 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาจำนวน 116 คน คิดเป็นร้อยละ 59.18 มีจำนวนบุตร 4 คน จำนวน 61 คน คิดเป็นร้อยละ 31.12 โดยกลุ่ม

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

ตัวอย่างมีภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอพลทั้งหมด ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทไม่เคยได้รับสวัสดิการ บำนาญ และเบี้ยหวัดรายเดือนจากหน่วยงานของรัฐจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 98.98 และมีรายได้หลักส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพจำนวน 177 คน คิดเป็นร้อยละ 90.31 ส่วนมากเป็นอาชีพเกษตรกรรมจำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 85.31 ของผู้ที่ประกอบอาชีพ ทั้งนี้มีรายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 137 คน และ 181 คน คิดเป็นร้อยละ 59.18 และ 69.90 ตามลำดับ ในแต่ละเดือนการใช้จ่ายส่วนใหญ่ใช้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนตัวในชีวิตประจำวันจำนวน 181 คน คิดเป็นร้อยละ 92.35 นอกจากนี้ส่วนใหญ่มีการเก็บออมในแต่ละเดือนจำนวน 159 คน คิดเป็นร้อยละ 81.12 ซึ่งมีจำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ออมต่ำกว่า 2,500 บาท จำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 71.07 ของผู้ที่มีการออม และมีเงินออมส่วนใหญ่ไว้กับธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรจำนวน 141 คน คิดเป็นร้อยละ 88.68 ของผู้ที่มีการออม โดยในปีงบประมาณ 2560 ได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวน 194 คน คิดเป็นร้อยละ 98.98 ส่วนใหญ่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ 700 บาทต่อเดือน จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 45.88 ของผู้ที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ โดยความคิดเห็นต่อเงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับในปัจจุบันส่วนใหญ่คิดว่าไม่เพียงพอจำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 78.35 ของผู้ที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเบี้ยยังชีพที่ควรได้รับในปัจจุบันควรจะมากกว่า 1,000 บาทต่อเดือน จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 37.11 ของผู้ที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ และช่องทางการรับเงินเบี้ยยังชีพโดยส่วนใหญ่รับจากการจัดสถานที่แจกในพื้นที่หมู่บ้านโดยเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำนวน 182 คน คิดเป็นร้อยละ 93.81 ของผู้ที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ

1.2 พื้นที่เขตเมือง

จากตัวอย่างทั้งหมดจำนวน 204 คน เป็นเพศหญิงจำนวน 113 คน คิดเป็นร้อยละ 55.39 มีอายุระหว่าง 60-69 ปี จำนวน 96 คน คิดเป็นร้อยละ 47.06 มีสถานภาพสมรสจำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 70.59 จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาจำนวน 145 คน คิดเป็นร้อยละ 71.08 มีจำนวนบุตร 2 คน จำนวน 64 คน คิดเป็นร้อยละ 31.37 โดยกลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านอยู่ในอำเภอเมืองทั้งหมด ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองไม่เคยได้รับสวัสดิการ บำนาญ และเบี้ยหวัดรายเดือนจากหน่วยงานของรัฐจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 98.04 และมีรายได้หลักส่วนใหญ่มาจากการประกอบอาชีพจำนวน 158 คน คิดเป็นร้อยละ 77.45 ส่วนมากประกอบอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัวจำนวน 84 คน คิดเป็นร้อยละ 53.16 ของผู้ที่ประกอบอาชีพ ทั้งนี้มีรายได้และค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนส่วนใหญ่ 5,000-10,000 บาท จำนวน 104 คน และ 93 คน คิดเป็นร้อยละ 50.98 และ 45.59 ตามลำดับ ในแต่ละเดือนการใช้จ่ายส่วนใหญ่ใช้เพื่ออุปโภคบริโภคส่วนตัวในชีวิตประจำวันจำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 94.12 นอกจากนี้ส่วนใหญ่มีการเก็บออมในแต่ละเดือนจำนวน 178 คน คิดเป็นร้อยละ 87.25 ซึ่งมีจำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน 2,501 – 5,000 บาท จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 40.45 ของผู้ที่มีการออม และมีเงินออมส่วนใหญ่ไว้กับธนาคารพาณิชย์จำนวน 175 คน คิดเป็นร้อยละ 98.31 ของผู้ที่มีการออม โดยในปีงบประมาณ 2560 ได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจำนวน 200 คน คิดเป็นร้อยละ 98.04 ส่วนใหญ่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ 600 บาทต่อเดือน จำนวน 94 คน คิดเป็นร้อยละ 47.00 ของผู้ที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ โดยความคิดเห็นต่อเงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับในปัจจุบันส่วนใหญ่คิดว่าไม่เพียงพอจำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 74.50 ของผู้ที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ และส่วนใหญ่มีความเห็นว่าเบี้ยยังชีพที่ควรได้รับในปัจจุบันควรจะมากกว่า 1,000 บาทต่อเดือน จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 30.00 ของผู้ที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ และช่องทางการรับเงินเบี้ยยังชีพในปัจจุบันส่วนใหญ่ได้รับการโอนผ่านบัญชีธนาคารจำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 50.50 ของผู้ที่ได้รับเงินเบี้ยยังชีพ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

2. วัตถุประสงค์หลักของการใช้เงินจากเงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับในโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

จากผลการศึกษาพบว่า วัตถุประสงค์หลักของการใช้เงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับในโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ จำนวน 171 คน จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 194 คน คิดเป็นร้อยละ 88.14 นำเงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนตัวในชีวิตประจำวัน รองลงมาใช้เพื่อชำระหนี้ จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 29.38 ลำดับถัดมาใช้นำไปออม ลงทุน หรือฝากธนาคาร จำนวน 53 คน คิดเป็นร้อยละ 27.32 ใช้เพื่อส่งให้ลูกหลาน จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 19.07 และลำดับสุดท้ายใช้เพื่อเก็บเป็นเงินสดไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 15.98

สำหรับวัตถุประสงค์หลักของการใช้เงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับในโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองพบว่า จากจำนวนตัวอย่างทั้งหมด 200 คน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 86.50 นำเงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนตัวในชีวิตประจำวันเช่นเดียวกันกับพื้นที่ชนบท รองลงมาใช้เพื่อนำไปออม ลงทุน หรือฝากธนาคาร จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 40.50 ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่ชนบทที่รองลงมาใช้เพื่อชำระหนี้ ส่วนในลำดับสามผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองใช้เพื่อส่งให้ลูกหลาน จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 13.50 ในขณะที่พื้นที่ชนบทใช้เพื่อนำไปออม ลงทุน หรือฝากธนาคาร นอกจากนี้ในลำดับที่สี่ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองใช้เพื่อชำระหนี้ จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 11.50 ในขณะที่พื้นที่ชนบทใช้เพื่อส่งให้ลูกหลาน และในลำดับสุดท้ายผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองใช้เพื่อเก็บเป็นเงินสดไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 7.50 เช่นเดียวกันกับพื้นที่ชนบท ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงข้อมูลวัตถุประสงค์หลักของการใช้เงินเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เขตเมือง

วัตถุประสงค์หลักของ การใช้เงินเบี้ยยังชีพของ ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบท	พื้นที่ชนบท		วัตถุประสงค์หลักของ การใช้เงินเบี้ยยังชีพของ ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมือง	พื้นที่เขตเมือง	
	คน (ทั้งหมด)	ร้อยละ ผู้ที่ได้รับเงิน เบี้ยยังชีพ		คน (ทั้งหมด)	ร้อยละ ผู้ที่ได้รับเงิน เบี้ยยังชีพ
1.เพื่อใช้จ่ายอุปโภค บริโภคส่วนตัวใน ชีวิตประจำวัน	171 (194)	88.14	1.เพื่อใช้จ่ายอุปโภค บริโภคส่วนตัวใน ชีวิตประจำวัน	173 (200)	86.50
2.เพื่อชำระหนี้	57 (194)	29.38	2.เพื่อนำไปออม ลงทุน หรือฝากธนาคาร	81 (200)	40.50
3.เพื่อนำไปออม ลงทุน หรือฝากธนาคาร	53 (194)	27.32	3.เพื่อส่งให้ลูกหลาน	27 (200)	13.50
4.เพื่อส่งให้ลูกหลาน	37 (194)	19.07	4.เพื่อชำระหนี้	23 (200)	11.50
5.เพื่อเก็บเป็นเงินสดไว้ใช้ จ่ายยามฉุกเฉิน	31 (194)	15.98	5.เพื่อเก็บเป็นเงินสดไว้ใช้ จ่ายยามฉุกเฉิน	15 (200)	7.50

ที่มา: จากผลการศึกษาวัตถุประสงค์หลักของการใช้เงินจากเงินเบี้ยยังชีพที่ได้รับในโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

3. คุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ¹หลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพพบว่า คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจโดยรวมของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้สูงอายุทั้งสองพื้นที่ดังกล่าวจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 กล่าวคือ ระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจโดยรวมของผู้สูงอายุหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เขตเมืองแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคมโดยรวมของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกับผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมือง แต่เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้สูงอายุทั้งสองพื้นที่ดังกล่าวจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 กล่าวคือ ระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคมโดยรวมของผู้สูงอายุหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เขตเมืองแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทอยู่ในระดับน้อย ในขณะที่ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้สูงอายุทั้งสองพื้นที่ดังกล่าวจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 กล่าวคือ ระดับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวมของผู้สูงอายุหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เขตเมืองแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกายโดยรวมของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทอยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกับผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมือง แต่เมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้สูงอายุทั้งสองพื้นที่ดังกล่าวจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 พบว่าไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 แต่เมื่อพิจารณาจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 กล่าวคือ ระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกายโดยรวมของผู้สูงอายุหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เขตเมืองแตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพพบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจโดยรวมของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้สูงอายุทั้งสองพื้นที่ดังกล่าวจากนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 กล่าวคือ ระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจโดยรวมของผู้สูงอายุหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เขตเมืองแตกต่างกัน ดังตาราง 2

¹สามารถศึกษาความหมายคุณภาพชีวิตในด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านร่างกาย และด้านจิตใจในหัวข้อระเบียบการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

ตาราง 2 ข้อมูลจำนวน ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการแปรผลระดับคุณภาพชีวิต

ระดับคุณภาพชีวิต	ระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่ชนบท	ระดับคุณภาพชีวิตในพื้นที่เขตเมือง	T-Statistic
1.ระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจโดยรวม	3.48 (1.234 ¹) มาก ²	2.90 (1.320) ปานกลาง	8.877***
2.ระดับคุณภาพชีวิตด้านสังคมโดยรวม	3.22 (1.287) ปานกลาง	3.02 (1.311) ปานกลาง	2.734***
3.ระดับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมโดยรวม	2.57 (1.142) น้อย	3.40 (1.340) ปานกลาง	-9.320***
4.ระดับคุณภาพชีวิตด้านร่างกายโดยรวม	3.16 (1.124) ปานกลาง	2.96 (1.169) ปานกลาง	2.476**
5.ระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจโดยรวม	3.69 (1.066) มาก	2.49 (1.119) น้อย	15.346***

หมายเหตุ: *** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 99 (P-value < 0.01)

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 (P-value < 0.05)

¹ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

²ระดับคุณภาพชีวิต: ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 คือ มากที่สุด, ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 คือ มาก,

ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 คือ ปานกลาง, ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 คือ น้อย, ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 คือ น้อยที่สุด

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทมีผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือในสัดส่วนที่สูงกว่าในพื้นที่เขตเมือง การประกอบอาชีพส่วนใหญ่ในพื้นที่ชนบทจะเป็นอาชีพเกษตรกรรม ขณะที่ในพื้นที่เขตเมืองเป็นอาชีพค้าขายหรือธุรกิจส่วนตัว นอกจากนี้รายได้ ค่าใช้จ่าย และเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทจะน้อยกว่าในพื้นที่เขตเมืองอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจะมีโอกาสที่จะตกอยู่ในคุณลักษณะของคนจน ซึ่งผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทจะมีโอกาสสูงกว่าในพื้นที่เขตเมือง กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาดำ และไม่เคยเรียนหนังสือ รวมทั้งผู้ที่ทำงานในภาคเกษตรจะมีโอกาสตกเป็นคนจนสูง (สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) นอกจากนี้แหล่งออมเงินส่วนใหญ่ของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทออมไว้กับธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร แต่เมื่อพิจารณาในพื้นที่เขตเมืองพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีเงินออมไว้กับธนาคารพาณิชย์ สะท้อนให้เห็นถึงการให้บริการธนาคารพาณิชย์ในพื้นที่ชนบทยังไม่ครอบคลุมมากเท่ากับพื้นที่ในเขตเมืองที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ ในส่วนของช่องทางการรับเงินเบี้ยยังชีพ ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทรับจากการจัดสถานที่แจกในพื้นที่หมู่บ้านโดยเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในขณะที่ในพื้นที่เขตเมืองรับจากการโอนผ่านบัญชีธนาคาร แสดงให้เห็นการเข้าถึงนโยบายของผู้สูงอายุในสองพื้นที่ดังกล่าวที่ยังมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากในพื้นที่ชนบทมีลักษณะจำเพาะที่แตกต่างจากพื้นที่เขตเมือง

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

เช่น เรื่องการคมนาคม หรือการเดินทางที่มีความยากลำบากกว่า ทำให้การรับเงินเบี้ยยังชีพจากการจัดสถานที่แจกในพื้นที่หมู่บ้านโดยเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมีความสะดวกมากกว่าที่ตนเองจะไปใช้บริการช่องทางการรับเงินเบี้ยยังชีพผ่านบัญชีธนาคาร

สำหรับวัตถุประสงค์ของการใช้เงินเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุทั้งสองพื้นที่ส่วนใหญ่นำไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคส่วนตัว ในชีวิตประจำวันเหมือนกัน จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ทั้งสองพื้นที่จะนำเงินเบี้ยยังชีพที่ได้ไปใช้ในการดำรงชีพในชีวิตประจำวันของตน ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของธีรพันธ์ อินตะปาน (2551) ที่ผู้สูงอายุนำเงินจากเบี้ยยังชีพที่ได้รับไปใช้จ่ายเกี่ยวกับอาหาร ค่าข้าวสารอาหารแห้งในชีวิตประจำวันเป็นลำดับแรก

ในส่วนของการวิจัยโดยใช้ค่าเฉลี่ยพบว่า หลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านร่างกาย และด้านจิตใจของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทดีขึ้นมากกว่าผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองในทุกด้าน ยกเว้นด้านสิ่งแวดล้อม เนื่องจากในพื้นที่ชนบทมีลักษณะจำเพาะที่แตกต่างจากพื้นที่เขตเมือง เช่น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การคมนาคม และแหล่งบริการทางการเงินที่อาจยังไม่ครอบคลุมในทุกพื้นที่ อาจทำให้หลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพระดับคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทดีขึ้นน้อยกว่าพื้นที่เขตเมืองโดยเปรียบเทียบ นอกจากนี้ระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพทำให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทดีขึ้นในระดับมาก ในขณะที่ผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองดีขึ้นในระดับน้อย ซึ่งมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก เนื่องจากผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทมีรายได้ค่อนข้างน้อยเมื่อเทียบกับผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมือง ดังนั้นการช่วยเหลือทางการเงินจากนโยบายดังกล่าวอาจช่วยให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทมีความกังวลลดลง และมั่นใจในตัวเองมากกว่าผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมือง ทำให้ระดับคุณภาพชีวิตด้านจิตใจของผู้สูงอายุในชนบทดีขึ้นมากกว่าผู้สูงอายุในพื้นที่เขตเมืองโดยเปรียบเทียบ

เมื่อพิจารณาจากผลทางสถิติ พบว่า ระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านร่างกาย และด้านจิตใจของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทและพื้นที่เขตเมืองหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ในพื้นที่ชนบท มีจำนวนผู้ที่ไม่ได้เรียนหนังสือในสัดส่วนที่สูงกว่าในพื้นที่เขตเมือง นอกจากนี้รายได้ ค่าใช้จ่าย และเงินออมเฉลี่ยต่อเดือนของผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทจะน้อยกว่าในพื้นที่เขตเมืองอย่างเห็นได้ชัด ทำให้มีโอกาสเสี่ยงสูงที่ตกอยู่ในคุณลักษณะของคนจน ดังนั้นรัฐบาลควรพิจารณามุ่งเน้นช่วยเหลือในกลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ชนบทเป็นลำดับแรก เพื่อเป็นการช่วยเหลือที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในหน้าที่ของรัฐบาลด้านการกระจายรายได้ (R.A. Musgrave and P.B. Musgrave, 1973)

2. เนื่องจากวัตถุประสงค์หลักของการใช้เงินเบี้ยยังชีพของผู้สูงอายุทั้งสองพื้นที่ ส่วนใหญ่นำไปใช้จ่ายอุปโภคบริโภคส่วนตัวในชีวิตประจำวันเป็นสัดส่วนที่สูง รัฐบาลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรพิจารณาให้เป็นสิ่งของที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สูงอายุสำหรับการบริโภคในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นลักษณะ In kind transfer ซึ่งจะช่วยให้ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์ของสิ่งของที่ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อร่างกายในช่วงอายุสูงวัยมากกว่าการให้เป็นเงินให้เปล่าหรือเงินสด ซึ่งมีลักษณะ Cash transfer (อ้างแล้วใน ชิตตะวัน ชนะกุล, 2559) เพราะผู้สูงอายุอาจจะนำเงินที่ได้รับไปใช้บริโภคในสิ่งของที่ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ เช่น เหล้า บุหรี่ เป็นต้น

3. จากผลการศึกษาในส่วนของคุณลักษณะส่วนบุคคลพบว่า จากกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุทั้งสองพื้นที่จำนวนทั้งหมด 400 คน ซึ่งผู้สูงอายุโดยส่วนมากจะมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท จำนวน 357 คน คิดเป็นร้อยละ 89.25 แต่จะมี

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

ผู้สูงอายุในส่วน้อยที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนค่อนข้างสูงซึ่งมากกว่า 15,000 บาท จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 10.75 และเกือบทั้งหมดเป็นผู้มีสิทธิได้รับเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จึงมีความคิดเห็นว่ารัฐบาลควรนำไปพิจารณาการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้กับกลุ่มผู้สูงอายุที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 15,000 บาท เพื่อช่วยผู้สูงอายุที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ซึ่งจะทำให้รัฐบาลสามารถนำเงินงบประมาณที่ประหยัดได้นี้มาพิจารณาช่วยเหลือผู้ที่มีความจำเป็นให้มีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาความสำคัญของโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุระหว่างพื้นที่ชนบทและพื้นที่เขตเมือง ฉะนั้นควรจะมีการศึกษาพื้นที่ในระดับจังหวัดเพิ่มเติม เช่น ระหว่างพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองหลวงและพื้นที่ต่างจังหวัด เพื่อให้เห็นความแตกต่างของผู้สูงอายุในแต่ละพื้นที่ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น
2. ในการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านร่างกาย และด้านจิตใจของผู้สูงอายุหลังจากได้รับเงินเบี้ยยังชีพ ฉะนั้นการศึกษาในครั้งต่อไปควรมีการศึกษาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตด้านอื่นเพิ่มเติมนอกเหนือจากตัวชี้วัดคุณภาพด้านดังกล่าว เพื่อให้ครอบคลุมถึงการศึกษาระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ดียิ่งขึ้น
3. ถึงแม้ว่ารัฐบาลออกนโยบายดังกล่าวซึ่งส่งผลต่อผู้สูงอายุ อย่างไรก็ตามจากแนวโน้มจำนวนผู้สูงอายุ และงบประมาณค่าใช้จ่ายในโครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะส่งผลต่อภาระงบประมาณค่าใช้จ่ายที่เพิ่มสูงขึ้นของรัฐบาลในอนาคต ฉะนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปควรมีการศึกษาถึงการควบคุมค่าใช้จ่ายจากการออกนโยบายดังกล่าว เพื่อป้องกันความไม่ให้เกิดความอ่อนแอในฐานะทางการคลังของรัฐบาล

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- ชิตตะวัน ชนะกุล. (2559). เศรษฐศาสตร์ว่าด้วยความยากจนและความไม่เท่าเทียมกัน. พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ: แดเน็กซ์อินเตอร์คอร์ปอเรชั่น.
- ชมพูนุท พรหมภักดี. (2556). การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย. 3(16), สืบค้นเมื่อ 9 ตุลาคม 2559, จาก http://library.senate.go.th/document/Ext6078/6078440_0002.PDF.
- ชุดิมา เจริญศรี. (2555). การประเมินนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กรณีศึกษาเขตลาดพร้าวกรุงเทพมหานคร. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ณัฐธยาน์ ระโส. (2554). การศึกษาประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ กรณีศึกษาจังหวัดนครสวรรค์. (ปริญญานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ธเนศ กองประเสริฐ. (2555). ประเทศไทยบนเส้นทางสู่สังคมผู้สูงอายุ. สืบค้นเมื่อ 29 กันยายน 2559, จาก http://www.thaiworld.org/th/thailand_monitor/answer.php?question_id=1193.
- ธีรพันธ์ อินต๊ะปาน. (2551). การประเมินผลการนำนโยบายการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็กในจังหวัดลำพูน. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- พรชัย ฐีระเวช และคณะ. (2555). การศึกษาเพื่อวิเคราะห์แนวโน้มรายจ่ายด้านสวัสดิการสังคมของภาคสาธารณะเมื่อเข้าสู่

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 7

The 7th STOU National Research Conference

- สังคมผู้สูงอายุ. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายการคลังสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง.
- พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546, (2546, ธันวาคม 31). ราชกิจจานุเบกษา. 2546. เล่มที่ 120 ตอนที่ 130, 1
- ระบบสถิติทางการทะเบียน. (2559). สถิติประชากรและบ้าน – จำนวนประชากรแยกอายุ พ.ศ.2547-2557. สืบค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2560, จาก http://stat.dopa.go.th/stat/statnew/upstat_age.php.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ จำกัด.
- ศิริพร เขียวไสว. (2550). การนำนโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปปฏิบัติ กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลวังยาง จังหวัดสุพรรณบุรี. (ปริญญาานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- สมประวิณ มันประเสริฐ. (2553). การศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ที่มีต่อแบบแผนการบริโภคของครัวเรือนไทย. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานประมาณ. (2559). เอกสารงบประมาณอิเล็กทรอนิกส์ ประจำปีงบประมาณ. (พ.ศ.2553-2559). สืบค้นเมื่อ 29 กันยายน 2559, จาก http://www.bb.go.th/bbweb/?page_id=6045.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). รายงานการวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย ปี 2556. สืบค้นเมื่อ 13 สิงหาคม 2560, จาก http://www.nesdb.go.th/ewt_w3c/ewt_dl_link.php?nid=2668.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2559). ประชากรจากการทะเบียนจำแนกตามกลุ่มอายุ และเพศ พ.ศ.2547-2557. สืบค้นเมื่อ 21 กันยายน 2559, จาก <http://service.nso.go.th/nso/web/statseries01.html>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). จำนวนผู้สูงอายุจำแนกตาม เพศ จังหวัด เขตการปกครอง และภาค พ.ศ.2557. สืบค้นเมื่อ 31 มกราคม 2560, จาก <http://service.nso.go.th/nso/nsopublish/theme/files/elderlyworkPdf57-1.pdf>.
- สุวัฒน์ มหัตถินรัตน์กุลและคณะ. (2541). เปรียบเทียบแบบวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุด 100 ตัวชี้วัด และ 26 ตัวชี้วัด. สืบค้นเมื่อ 20 พฤศจิกายน 2559, จาก <http://www.dmh.go.th/abstract/pdf/0000221.pdf>.
- อริพันธ์ วรรณสุริยะ. (2544). การศึกษาโครงสร้างรายได้รายจ่ายของผู้สูงอายุที่ได้รับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพจากรัฐบาลในกรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตวิทยาศาสตร์ (เศรษฐศาสตร์)). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- Augustina Araba Amissah. (2016). The Quality of Life of Male Single-Parent Families in the Central Region of Ghana. *Management Today*. 6(4), Retrieved 29 September 2016, from http://www.mgmt2day.griet.ac.in/attach/1459155984_6.1.5.docx.
- R.A. Musgrave and P.B. Musgrave. (1973). public finance in theory and practice. Tokyo: McGraw-Hill Kogakusha.
- Wallace, S. (1974). Quality of life. *Journal of Home Economics*, 66, 6-9.